

КРИПТОВАЛЮТА: ФІНАНСОВА ПІРАМІДА ЧИ НОВИЙ ІНСТРУМЕНТ ІНВЕСТУВАННЯ?

Сучасний етап розвитку галузі фінансів характеризується використанням новітніх технологічних методів та підходів. Інноваційні інструменти інвестування все частіше стають предметом загальної уваги. Криптовалюта викликає велику кількість побоювань з боку потенційних інвесторів, тому важливим є дослідження механізмів її функціонування.

Криптовалюта – заснована на математичних методах децентралізована цифрова валюта – набирає значних обертів у розвитку: у багатьох країнах вона вже діє як альтернатива усталеним платіжним системам. Однак, із самого початку створення криптовалюти у 2008 році спірним є питання її належності до фінансової піраміди.

Наукові підходи розглядають фінансову піраміду як форму організації бізнесу, яка не передбачає виробництва товарів чи надання послуг, забезпечує своє існування за рахунок обов'язкових членських внесків, які не використовуються для провадження легальної фінансової діяльності з метою отримання доходу, а стають джерелом збагачення, насамперед, засновників таких схем шляхом перерозподілу коштів на користь незначної кількості учасників.

Механізм дії фінансової піраміди розпочинається з однієї особи – початкового «рекрутера». Ця людина залучає другу особу, яка має «інвестувати» певну суму, що виплачується засновнику. Для того, щоб повернути свої гроші, новий учасник має залучити більше інвесторів під своє керівництво, кожен з яких буде також зобов'язаний вкладати гроші у проект і так далі. «Рекрутер» отримує прибуток від усіх отриманих внесків за мінусом своїх початкових інвестицій, виплачених особі, яка привела його. Цей процес триває доти, поки основа піраміди достатня за обсягами, щоб підтримати верхній рівень. В один момент надходжень від нових клієнтів стає недостатньо, і фінансова піраміда починає розвалюватися, залишаючи значну кількість своїх клієнтів без вкладених коштів [3].

Однак спеціалісти стверджують, що такий механізм функціонування не притаманний криптовалюти. Основні факти, що підтверджують хибність думки приналежності криптовалюти до фінансових пірамід, наведені в таблиці 1.

Таблиця 1. Порівняльна характеристика фінансової піраміди і криптовалюти

Ознака фінансової піраміди	Характеристика криптовалюти
Необхідність сплати реєстраційного збору або початкового внеску	Реєстрація на криптобіржах безкоштовна
Психологічний вплив на потенційних клієнтів, використання агресивної маркетингової діяльності	Відсутність психологічного примусу та обіцянок великих доходів від користування криптовалютою
Прибуток інвестора залежить від залучення нових людей	Прибуток інвестора залежить від ціни криптовалюти, що формується на основі попиту та пропозиції на крипторинку
Відсутності доступу до інформації	Прозорість даних та вільний доступ до потрібної інформації
Формування складної організаційної ієрархічної структури, наявна головна особа	Головної особи, що отримує вигоду, немає
Клієнти фінансових пірамід є і учасниками, і працівниками, тобто можуть залучати своїх клієнтів	Клієнти криптобірж є лише учасниками
Виплата надвисоких прибутків першим клієнтам, розмір яких не відповідає реальній ситуації на ринку	Прибуток не гарантується, він залежить від попиту та пропозиції на ринку криптовалюти
Відсутність у договорі будь-яких гарантій повернення коштів при розпаді організації в майбутньому	Через коливання курсу загрози втрати вкладу високі, а захисту активів на державному рівні немає

Джерело: складено авторами на основі даних [3]

Отже, в питанні приналежності криптовалют до фінансових пірамід більшість експертів визначають, що криптовалюта не є фінансовою пірамідою.

А тому, криптовалюта вже частіше стає частиною інвестиційного портфеля інвесторів.

Існує дві загальні стратегії заробітку на криптовалюти:

- trading – стратегія використання короткострокових коливань цін криптовалюти для отримання прибутку, часто протягом дня;
- buy and hold – стратегія купівлі та утримання криптовалюти протягом тривалого періоду, нехтуючи короткостроковими коливаннями ринку, та отримання прибутку у вигляді росту ціни активу.

У західній літературі, зокрема у праці Бертон Мелкіла “Випадкова прогулянка по Уолл-стріт”, поняттю “інвестиції” притаманна купівля активів з ціллю отримання прибутку протягом довгого періоду часу. Тому лише стратегія “buy and hold” може вважатися інвестиціями, а trading - це приклад спекуляцій [1, с. 17].

Існують також пасивні способи заробітку криптовалюти в середині криптобірж:

- mining – це процес створення цифрової валюти, що працює на принципі Proof of Work. Майнери використовують потужну обчислювальну техніку та електроенергію для обробки операцій у блокчейні, за що вони отримують винагороду у вигляді криптовалюти;
- staking – це блокування певної кількості монет, що функціонують на принципі Proof of Stake, у гаманці для підтримки працездатності блокчейна цього активу й отримування за це винагороди;
- депозит – це аналог банківського депозиту у криптоіндустрії.

Для інвестора криптовалюта має і переваги, і недоліки, основні з яких наведені в таблиці 2.

Таблиця 2. Переваги та недоліки інвестування в криптовалюту

Переваги	Недоліки
Висока ліквідність	Наявність комісій на операції
Мінімальні витрати на зберігання та транзакції	Складність прогнозування курсу криптовалюти, поширеними є створення спекулятивного попиту, та махінації при торгівлі
Можлива висока дохідність	Висока волатильність, а з нею – високий рівень ризику
Високий рівень контрольованості	
Легкість інвестування	
Низький фінансовий поріг входу на ринок	
Децентралізація: державна політика не в змозі вплинути на крипторининок	Відсутність захисту вкладів на державному рівні
Відсутність оподаткування	

Джерело: складено авторами на основі даних [2]

В Україні ринок криптовалюти розвивається інтенсивно. Активне розповсюдження та практика використання віртуальних активів, змусила Україну прийняти 15 березня 2022 року Закон “Про віртуальні активи”, який легалізував криптовалюту для українців. У 2022 році Україна зайняла 3 місце за глобальним індексом впровадження криптовалют, який визначає, де найбільше людей вкладають найбільшу частку своїх грошей у криптовалюту.

За даними глобальної сервісної IT-компанії Triple-A станом на 4 січня 2023 року в Україні криптовалютою володіють 4,3 млн осіб, або 10,3% населення [4]. Така підтримка криптовалютного сектора дозволила українським благодійним фондам забезпечити додатковий потік зборів у крипті. Аналітики Crystal, які відстежують програми криптовалютних пожертв на підтримку України, відзначають, що станом на 30 листопада 2022 року було зібрано понад \$184+ млн криптовалютних пожертв. Найпопулярнішими криптомонетами серед донатів стали ETH, USD, BTC, SSLX, DOT [5].

Деякі фонди, зокрема фонд Притули, використовують криптовалюту для проведення платежів для закупівлі необхідного для українських захисників: радіостанції, коптери, тепловізори, прилади нічного бачення.

Отже, провівши аналіз механізму функціонування фінансових пірамід та криптовалюти, можемо дійти висновку, що криптовалюта не є фінансовою пірамідою і може розглядатися як новий інструмент інвестування.

Список використаних джерел

1. Burton G. Malkiel. A random walk down Wall Street : the time-tested strategy for successful investing. W. W. Norton & Company Inc., 2015. 370p.
2. Гонак І. М., Горин В. П. Криптовалюта як об’єкт інвестування. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка» : науковий журнал. Острог : Вид-во НаУОА, вересень 2022. No 26(54). С. 71–84
3. Прокопенко В. Ю., Дубина М. В., Коваленко К. О. Особливості функціонування фінансових пірамід та їх вплив на розвиток ринку фінансових послуг України // Бізнес Інформ. – 2015. – №5. – С. 226–232
4. Cryptocurrency Ownership Data URL: <https://triple-a.io/crypto-ownership-data/> (Дата звернення 20.02.2023)
5. Report on Crypto Donations Raised in Support of Ukraine URL: <https://crystalblockchain.com/articles/report-on-crypto-donations-raised-in-support-of-ukraine/> (Дата звернення 20.02.2023)